

แรงจูงใจของเกษตรกรในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ใน
ภาคการเกษตร กรณีศึกษา บ้านหนองทราย ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน
จังหวัดกาญจนบุรี

Farmers' Motivation for Applying Sufficiency Economy Philosophy in the Agricultural
Sector: A Case Study at Ban Non Sai, Nong Sa Rai Sub-district, Phanomtoun District,
Kanchanaburi Province

รุ่งนภาพร ตึงทอง¹ จิรัฏฐิณ ถึงเงิน^{1*} คณิงรัตน์ คำมณี¹ และพันธจิตต์ สีเหนียง¹
Rungnapaporn Tingthong¹ Jirattinart Thungngern^{1*} Kanungrat Kummanee¹ and Panchit Seeniang¹

Received: June 25, 2021

Revised: July 16, 2021

Accepted: July 19, 2021

Abstract: The objective of this research was to study the farmers' motivation for applying Sufficiency Economy Philosophy in the agricultural sector. Questionnaire was applied for data collection from purposive sample of thirty farmers from Ban Non Sai, Nong Sa Rai sub-district, Phanomtoun district, Kanchanaburi province. Descriptive statistics such as frequency, percentage, and mean were used for data analysis. The findings indicated that the farmers' motivation to apply the Sufficiency Economy Philosophy for farming consisted of 3 aspects: 1) the economic motivation was in the highest level (4.68), 2) the social motivation was in the highest level (4.33), and 3) the environmental motivation was in the highest level (4.45).

Keywords: Motivation, Sufficiency Economy Philosophy, Agricultural Sector

บทคัดย่อ: การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแรงจูงใจของเกษตรกรในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมา
ปรับใช้ในการทำเกษตร โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงจากเกษตรกรในพื้นที่ บ้านหนองทราย ตำบล
หนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 30 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์วิเคราะห์
ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย ผลการศึกษาพบว่า แรง
จูงใจที่มีผลต่อเกษตรกรให้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการทำการเกษตรทั้ง 3 ด้าน ประกอบด้วย
1) แรงจูงใจทางด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับมากที่สุด (4.68) 2) แรงจูงใจทางด้านสังคม อยู่ในระดับมากที่สุด (4.33)
และ 3) แรงจูงใจทางด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมากที่สุด (4.45)

คำสำคัญ: แรงจูงใจ, หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, ภาคการเกษตร

¹ ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร กำแพงแสน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ นครปฐม 73140

¹ Dept. of Agricultural Extension and Communication, Faculty of Agriculture at Kamphaeng Saen, Kasetsart University, Nakhon Pathom, 73140, Thailand.

คำนำ

แผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ได้เน้นความต่อเนื่องกับแผนที่ผ่านมาโดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาเกษตรกรให้เป็นศูนย์กลาง การพัฒนาอย่างสมดุล มีการรวมกลุ่มเป็นสถาบันเกษตรกรในชุมชนต่างๆ เพื่อผลักดันให้สามารถดำเนินงานในรูปของธุรกิจเกษตร ที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มาขยายผลและประยุกต์ใช้อย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน และช่วยให้สังคมเกษตรกรรมและสังคมไทยสามารถยืนหยัดอยู่ได้ อย่างมั่นคง เกิดภูมิคุ้มกัน และมีการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสม ส่งผลให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน โดยการพัฒนาการเกษตรในระยะต่อไป ถือเป็นก้าวสำคัญของการพัฒนาประเทศจากวิถีการทำเกษตรแบบดั้งเดิม ไปสู่การบริหารจัดการการเกษตรแบบสมัยใหม่โดยอาศัยเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาสนับสนุนการผลิต สินค้าเกษตร การดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริพอเพียง จึงเป็นแนวทางการดำรงชีวิตให้กับคนทุกระดับ เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ โดยให้ประชากรในประเทศเดินทางสายกลาง สามารถดำรงชีวิตโดยไม่เดือดร้อนตนเองและผู้อื่น คือมีความพอประมาณ ความมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันโดยมี 2 เงื่อนไข คือ คุณธรรมและความรู้ และสามารถนำหลักการมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้ในทุกด้าน โดยเฉพาะในด้านการเกษตร ที่นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน เพื่อให้เกษตรกรพัฒนาระบบการผลิตให้สามารถเลี้ยงตัวเองได้ตามหลักความพอประมาณ ด้วยการนำผลผลิตที่ปลูกมาบริโภค ทำให้ลดรายจ่ายครัวเรือน เหลือแล้วจึงขายสร้างรายได้เพิ่ม หลักความมีเหตุผล เช่น การวางแผนการผลิตโดยเกษตรกรจะเริ่มปลูกพืช ผักสวนครัวก่อน เพื่อให้มีรายได้จำนวนหนึ่งเพียงพอที่จะนำเงินไปลงทุนซื้อสัตว์มาเลี้ยง เพราะต้องใช้ระยะเวลาการเลี้ยงนานกว่าจะได้ผลผลิตหรือมีรายได้ และ

หลักการสร้างภูมิคุ้มกัน ซึ่งภาครัฐสนับสนุนในเรื่องการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับเกษตรกรทั้งด้านการผลิตพืช ประมง และปศุสัตว์ รวมถึงการต่อยอดไปสู่การทำธุรกิจเกษตร (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

พื้นที่ หมู่ 6 บ้านหนองทราย ต.หนองทราย อ.พนมทวน จ.กาญจนบุรี เป็นพื้นที่ที่มีการประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นอาชีพหลัก โดยได้มีการวิเคราะห์และกำหนดทิศทางในการแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ผ่านกระบวนการการจัดทำแผนชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้และการพัฒนาชุมชนในด้านการพึ่งพาตนเอง เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง มีการส่งเสริมการพัฒนาอาชีพ การลดรายจ่าย-การเพิ่มรายได้ในการประกอบอาชีพ และการลดภาระหนี้สิน โดยมีการจัดตั้งสถาบันการเงินในชุมชน โดยผ่านกระบวนการออม ตามแนวทางหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, ม.ป.ป.)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาแรงจูงใจของเกษตรกรในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการทำการเกษตร เพื่อเป็นต้นแบบและนำไปสู่การพัฒนาเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้เกษตรกรหรือชุมชนใกล้เคียงสามารถประกอบอาชีพทางการเกษตรโดยสามารถพึ่งพาตนเองได้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 1) เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปด้านเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร 2) เพื่อศึกษาแรงจูงใจของเกษตรกรในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการทำการเกษตร 3) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการทำการเกษตร

อุปกรณ์และวิธีการ

การวิจัย เรื่อง แรงจูงใจของเกษตรกรในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการทำการเกษตร กรณีศึกษาพื้นที่ หมู่ที่ 6 บ้านหนองทราย ต.หนองทราย อ.พนมทวน จ.กาญจนบุรี ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีวิจัยดังนี้

1. ประชากรและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษา คือ เกษตรกรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ หมู่ที่ 6 บ้านหนองทราย ต.หนองสาหร่าย อ.พนมทวน จ.กาญจนบุรี โดยการวิจัยนี้ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบไม่คำนึงถึงความน่าจะเป็น ใช้แบบสุ่มเฉพาะเจาะจงที่เลือกจากเกษตรกรที่มีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการทำการเกษตร จำนวน 30 คน

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์จากเกษตรกรผู้ทำการเกษตรโดยนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการทำการเกษตร จำนวน 30 คน

2.2 การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) รวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มูลนิธิชัยพัฒนา กรมพัฒนาที่ดิน การส่งเสริมการเกษตร แหล่งข้อมูลจากเว็บไซต์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นข้อมูลความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการทำการเกษตร และสภาพพื้นที่ศึกษาในการทำการเกษตร

3. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างประกอบไปด้วยคำถามแบบปลายเปิดและปลายปิด เพื่อเป็นเครื่องมือวัด แรงจูงใจ และสภาพปัญหาของเกษตรกรที่นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการทำการเกษตรในพื้นที่ หมู่ที่ 6 บ้านหนองทราย ต.หนองสาหร่าย อ.พนมทวน จ.กาญจนบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการทำการเกษตรโดยนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการทำการเกษตร โดยมีประเด็นคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาโดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปด้านเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร

ตอนที่ 2 แรงจูงใจของเกษตรกรในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการทำการเกษตร แบ่งเป็น 1) แรงจูงใจด้านเศรษฐกิจ 2) แรงจูงใจด้านสังคม และ 3) แรงจูงใจด้านสิ่งแวดล้อม

ตอนที่ 3 สภาพปัญหาและข้อเสนอแนะ

ของเกษตรกรในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการทำการเกษตร เป็นคำถามแบบปลายเปิด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย โดยวัดแรงจูงใจของเกษตรกรในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ให้เกณฑ์กำหนดช่วงคะแนนเป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) ของ Likert แบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยมีคะแนนเท่ากับ 5 4 3 2 และ 1 ตามลำดับ และกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายโดยใช้เกณฑ์ คะแนน 4.51-5.00 หมายถึง มีแรงจูงใจมากที่สุด คะแนน 3.51-4.50 หมายถึง มีแรงจูงใจมาก คะแนน 2.51-3.50 หมายถึง มีแรงจูงใจปานกลาง คะแนน 1.51-2.50 หมายถึง มีแรงจูงใจน้อย และ คะแนน 1.00-1.50 หมายถึง มีแรงจูงใจน้อยที่สุด

ผลการศึกษาและวิจารณ์

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปด้านเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร

ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 56.67 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 43.33 เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 55.53 ปี ระดับการศึกษา พบว่า ร้อยละ 73.33 จบระดับประถมศึกษา รองลงมาคือ ร้อยละ 20 จบระดับมัธยมศึกษา และร้อยละ 6.67 จบระดับปริญญาตรี ตามลำดับ เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 80.00 ทำนา รองลงมา ร้อยละ 13.33 ทำสวนผัก และ ร้อยละ 6.67 ทำไร่ย่อย เกษตรกรร้อยละ 90.00 มีที่ดินของตนเอง ซึ่งเป็นที่ดินที่ตกทอดมาจากบรรพบุรุษ โดยเกษตรกรร้อยละ 10.00 มีการเช่าที่ดิน ประสบการณ์ในการทำการเกษตรของเกษตรกรเฉลี่ย เท่ากับ 28.36 ปี มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับ 9,569.17 บาท โดยเกษตรกรร้อยละ 36.67 มีการทำบัญชีรายรับรายจ่าย ซึ่งเกษตรกรที่มีการทำบัญชีรายรับรายจ่ายให้เหตุผลว่า การทำบัญชีนั้นมีข้อดีคือ ทำให้เกษตรกรสามารถทราบถึงเงินลงทุนที่ใช้จ่ายไป ทำให้เกษตรกรสามารถวางแผนจัดการกับการเงินในการลงทุนทำการเกษตรในครั้งต่อไปได้ดี

ส่วนเกษตรกร ร้อยละ 63.33 ที่ไม่ทำบัญชีรายรับรายจ่าย มี 2 แบบ คือ 1) ไม่เคยทำเลย และ 2) เคยทำแต่ปัจจุบันเลิกทำไปแล้ว ทั้งนี้ เพราะ ไม่มีเวลาที่จะจดบันทึก สำหรับการเป็นสมาชิกในกลุ่มของชุมชนพบว่า ร้อยละ 26.67 เป็นสมาชิกกลุ่มสัจจะหมู่บ้าน ร้อยละ 20.00 เป็นสมาชิกกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในส่วนของการกู้ยืมแหล่งเงินทุนเพื่อใช้ในการทำการเกษตรนั้น เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 73.33 ไม่ได้กู้ยืมเงิน ส่วนอีกร้อยละ 26.67 กู้ยืมเงินเพื่อนำมาใช้ในการลงทุนทำการเกษตร ในส่วนของการรับรู้ข่าวสารด้านเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า เกษตรกรร้อยละ 100.00 รับรู้มาจากหอกระจายข่าวของหมู่บ้าน รองลงมา คือ ร้อยละ 90.00 จากผู้นำชุมชน และ ร้อยละ 83.30 จากวิทยุ โทรทัศน์ ตามลำดับ ซึ่งจากผลการศึกษาดังกล่าวนั้น พบว่า มีความ

สอดคล้องกับงานวิจัยของ กังสดาล (2544) ว่าปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อลักษณะของเศรษฐกิจพอเพียง คือ ผู้นำชุมชน ที่เป็นผู้มีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงวิถีคิดและการปฏิบัติของประชาชนในชุมชน โดยชุมชนหนองสาหร่ายนั้น ผู้นำมีความใกล้ชิดกับชุมชน จึงเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เพราะเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับคนในชุมชนได้

ส่วนที่ 2 แรงจูงใจของเกษตรกรในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้

ผลการศึกษาเกี่ยวกับแรงจูงใจของเกษตรกรในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ สามารถสรุปและแบ่งออกได้เป็น 3 ด้านหลัก คือ เศรษฐกิจ สังคม และ สิ่งแวดล้อม (Table 1)

Table 1 Farmers' motivation for applying Sufficiency Economy Philosophy in the agricultural sector.

(n = 30)

Motivational	\bar{x}	level
1. The economic motivation		
1.1 Farmers' motivations to reduce cost in agricultural	4.80	Highest
1.2 Farmers' motivations to develop the quality of life	4.56	Highest
\bar{x}	4.68	Highest
2. The social motivation		
2.1 Farmers' motivations from the society and community	4.40	High
2.2 Farmers' motivations from family members	4.40	High
2.3 Farmers' motivations from own happiness	4.40	High
2.4 Farmers' motivations from the acceptance by the society	4.26	High
2.5 Farmers' motivations from themselves	4.20	High
\bar{x}	4.33	High
3. The environmental motivation		
3.1 Farmers' motivations about food security	4.50	High
3.2 Farmers' motivations about agricultural resources in the area	4.40	High
\bar{x}	4.45	High
Total \bar{x}	4.44	High

จากตารางที่ 1 อภิปรายผลการวิจัยตามประเด็นของแรงจูงใจทั้ง 3 ด้าน ดังนี้

1) **แรงจูงใจทางด้านเศรษฐกิจ** อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.68) ประกอบด้วย แรงจูงใจเพื่อลดต้นทุนในการทำการเกษตร อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.80) และการพัฒนาคุณภาพชีวิต อยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.56) โดยจากผลการศึกษาประเด็นย่อยของแรงจูงใจทางด้านเศรษฐกิจ พบว่าเป็นแรงจูงใจที่มีความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุดในเรื่องของการลดต้นทุนในการประกอบอาชีพทางการเกษตร โดยเกษตรกรส่วนใหญ่จะนำแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการทำการเกษตรโดยตรง จากการลดการใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมีในการทำการเกษตรเพื่อลดต้นทุนการเพาะปลูก และหันมาปลูกพืชแบบผสมผสานในพื้นที่เดียวกัน เพื่อลดปัญหาความเสี่ยงทางด้านราคาของผลผลิต และปัญหาเรื่องการจัดการแมลงศัตรูพืช อีกทั้งยังมีการเลี้ยงสัตว์เช่น ปลา สุนัข ไก่ เพื่อหารายได้เสริม และนำมูลสัตว์มาใช้ทำปุ๋ยคอกเพื่อลดต้นทุนการใช้ปุ๋ยเคมีซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พันธจิตร และคณะ (2562) ที่พบว่าการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร ชุมชนบ้านหวายเหนือ อำเภอนาทม จังหวัดกาฬสินธุ์ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะในเรื่องของความพอประมาณที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ที่เกษตรกรสามารถนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน ได้อย่างชัดเจน ทั้งความพอประมาณ ความมีเหตุมีผล และมีภูมิคุ้มกัน โดยที่เกษตรกรนั้นสามารถนำวัตถุดิบที่ได้จากการปลูกผักสวนครัว เลี้ยงสัตว์ มาใช้ในการประกอบอาหารภายในครัวเรือนได้ รวมทั้ง รู้จักประมาณตนเองไม่เปรียบเทียบกับฐานะของตนเองกับเพื่อนบ้าน ส่วนความมีเหตุมีผลนั้น เกษตรกรสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นโดยการพิจารณาถึงข้อดี ข้อเสีย และการใช้ทรัพยากรได้อย่างคุ้มค่า และในส่วนของภูมิคุ้มกันนั้น เกษตรกรมีการออมเงินกับสถาบันการเงินเพื่อใช้จ่ายในเวลาคูณเงิน และสอดคล้องกับงานวิจัยของชนไพโร (2561) ที่พบว่า การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตของชุมชนบ้านวังนกไข่

จังหวัดสมุทรสาครในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะในเรื่องของ ความพอประมาณที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด โดยในหมู่บ้านยังมีการจัดตั้งสถาบันการเงินเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนให้กู้ยืมประกอบอาชีพ และกู้ยืมในกรณีฉุกเฉินเร่งด่วน รวมทั้งยังเป็นแหล่งเงินกู้เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้ในระบบ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าเมื่อเกษตรกรนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้แล้ว ส่งผลที่ชัดเจนในด้านเศรษฐกิจ จึงนับเป็นแรงจูงใจที่สำคัญของเกษตรกร

สำหรับแรงจูงใจด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตจากการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.56) มาจากการที่เกษตรกรได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งในเรื่องของความเป็นอยู่ และสุขภาพของเกษตรกรที่ดีขึ้น โดยการทำบัญชีครัวเรือนนั้นทำให้เกษตรกรลดค่าใช้จ่ายจากการใช้สิ่งของฟุ่มเฟือยต่างๆ อาทิเช่น บุหรี่ สุรา และการพนัน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัฐนันท์ และ นิศรา (2556) พบว่าการจัดทำบัญชีครัวเรือนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อแนวทางการพัฒนาชุมชนและครัวเรือนเพื่อนำไปสู่ความพอเพียง ซึ่งผู้ปฏิบัติจะต้องรู้จักประมาณตนเอง มีการวางแผนการใช้จ่ายอย่างรอบคอบในการดำรงชีวิต โดยการวางแผนที่ดีนั้นจำเป็นจะต้องมีการจดบันทึกข้อมูลรายรับและรายจ่ายที่ถูกต้อง มีการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับรายรับและรายจ่ายของครัวเรือน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุคนธ์ (2551) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ของความรู้ความเข้าใจในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริกับการบันทึกบัญชีครัวเรือน พบว่าการทำบัญชีครัวเรือนมีความสัมพันธ์กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งหากส่งเสริมให้เกษตรกรมีความเข้าใจและเห็นความสำคัญในการทำบัญชีครัวเรือนนั้น จะเป็นแรงจูงใจที่สำคัญในการนำไปปรับใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้

2) **แรงจูงใจทางด้านสังคม** อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.33) ประกอบด้วย ผู้นำชุมชนอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.40) จากสังคมและชุมชนอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.40) ความสุขในการทำการเกษตร

อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.40) จากสมาชิกในครอบครัว อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.26) ความต้องการเป็นที่ยอมรับ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.26) และ ความต้องการของตนเอง อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.20)

ทั้งนี้ แรงจูงใจทางด้านสังคมนั้นประกอบไปด้วย แรงจูงใจที่มาจากทั้งตนเอง และ บุคคลรอบข้างที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในการทำเกษตร ทั้งในด้านความต้องการของตนเองและความสุขที่เกิดขึ้นจากการทำเกษตรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะแรงจูงใจที่มาจากสังคมและผู้นำชุมชน นั้นแสดงให้เห็นว่า สังคม ชุมชน และ ผู้นำ มีอิทธิพลและเป็นแรงจูงใจที่สำคัญของเกษตรกรในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในการทำการเกษตร โดงานวิจัยของนครเศ และ ยุวัฒน์ (2555) ได้สรุปไว้ว่า คุณลักษณะหลักของภาวะผู้นำบารมีที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย การมีวิสัยทัศน์ที่เข้มแข็ง ความสามารถทางการบริหาร การมุ่งปฏิบัติให้บรรลุผล และแบบอย่างทางจิตใจเชิงคุณธรรม ขณะที่คุณลักษณะรองที่ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ทักษะทางสังคม และแบบอย่างเชิงพฤติกรรม ดังนั้น แนวทางในการสร้างแรงจูงใจที่มาจากผู้นำนั้น จึงควรมีการพัฒนาคุณลักษณะดังกล่าว เพราะผู้นำจะส่งผลต่อการตัดสินใจของเกษตรกรได้เป็นอย่างดี

3) แรงจูงใจทางด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.45) ประกอบด้วย แรงจูงใจเกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหารอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.50) และ แรงจูงใจจากทรัพยากรการเกษตรในพื้นที่ของตนเองอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.40) ในส่วนของแรงจูงใจด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมนั้น พบว่าจากการทำการเกษตรตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียง เน้นการจัดการทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยอยู่บนพื้นฐานของความพอประมาณ ความมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน จึงส่งผลทำให้เกษตรกรที่นำหลักมาปรับใช้ในพื้นทำการเกษตร เกิดความหลากหลายของทรัพยากร และความมั่นคงทางอาหารในพื้นที่ของ

ตนเอง โดยที่เกษตรกรมีผลผลิตบริโภคภายในครัวเรือน ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพื่อซื้อวัตถุดิบต่างๆ รวมไปถึงการแบ่งปันภายในชุมชนด้วย ซึ่งนับว่าเป็นแรงจูงใจที่สำคัญที่ทำให้เกษตรกรหันมาทำเกษตรตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง โดยสอดคล้องกับนิยามความหมายของความมั่นคงทางอาหารของ FAO ที่นันทกานต์ (2557) ได้สรุปไว้ว่า หมายถึง “สถานะที่คนทุกคนและทุกขณะเวลา มีความสามารถทั้งทางกายภาพและทางเศรษฐกิจที่สามารถเข้าถึงอาหารที่เพียงพอ ปลอดภัย และมีคุณค่าทางโภชนาการ เพื่อตอบสนองความต้องการและความพึงพอใจด้านอาหารเพื่อให้เกิดชีวิตที่มีพลังและมีสุขภาพ” โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ คือ 1. การมีอาหารเพียงพอ 2. การเข้าถึงอาหาร 3. การใช้ประโยชน์จากอาหาร และ 4. การมีเสถียรภาพด้านอาหาร

ทั้งนี้ ในส่วนของแรงจูงใจที่มาจากทรัพยากรการเกษตรในพื้นที่ของเกษตรกรนั้น คือ เกษตรกรร้อยละ 90.00 มีความพร้อมในด้านที่ดินที่เป็นของตนเอง จึงทำให้เป็นแรงจูงใจที่อยากพัฒนาพื้นที่ของตนเองทั้งการขุดสระเพื่อเก็บกักแหล่งน้ำ การปรับปรุงบำรุงดินโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่เป็นหลัก ส่งผลทำให้แรงจูงใจทางด้านสิ่งแวดล้อมมีผลต่อการตัดสินใจในการทำการเกษตรตามแนวทางของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมากที่สุดอีกเช่นกัน

ส่วนที่ 3 สภาพปัญหาในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้

ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรบางส่วนที่ได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการทำการเกษตร มีปัญหาเพียงเล็กน้อย สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาความไม่เข้าใจในการทำการเกษตรแบบทฤษฎีใหม่ตามแนวทางของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 20.00 ที่เพิ่งปรับเปลี่ยนรูปแบบการปลูกพืชเชิงเดี่ยวมาเป็นการปลูกพืชแบบผสมผสานนั้น คิดว่ามีรายได้ที่แตกต่างจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยว ซึ่งสามารถได้เงินจำนวนมากต่อครั้ง แต่ในขณะเดียวกัน ยังไม่ได้มีการหักต้นทุนต่างๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งการใช้สารเคมี การใช้ปุ๋ยเคมี และค่าใช้จ่ายอื่นที่ตามมา ซึ่งเกษตรกรที่

ไม่เข้าใจนั้น อาจเนื่องมาจากไม่ได้มีการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน จึงไม่ได้เห็นรายละเอียดและจำนวนเงินที่เป็นค่าใช้จ่ายทั้งหมด

2. ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการรับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการทำการเกษตรตามแนวทางของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากภาครัฐ

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรร้อยละ 23.33 ได้เข้าร่วมอบรมเป็นบางครั้ง โดยผู้ที่เข้าร่วมบางครั้งนี้ ให้เหตุผลว่า เนื่องจากเวลาที่จัดอบรมหรือบรรยายไม่สะดวก และด้วยอายุของเกษตรกรบางรายค่อนข้างสูง จึงเป็นอุปสรรคต่อการเดินทาง การได้ยิน หรือทำกิจกรรม แต่ทั้งนี้ เกษตรกรให้ความเห็นว่า ควรมีการส่งเสริมความรู้ไปเรื่อยๆ เพื่อได้ความรู้ใหม่ๆ และเป็นการต่อยอดความรู้เดิมที่มีอยู่ โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการเพิ่มรายได้ หรือ การลดต้นทุนการทำการเกษตรให้กับเกษตรกร

สรุป

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเรื่อง แรงจูงใจของเกษตรกรในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการทำการเกษตร ในพื้นที่ หมู่ที่ 6 บ้านหนองทราย ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ผลการศึกษา พบว่า เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ยประมาณ 55 ปี ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษา โดยประกอบอาชีพทำนา และมีที่ดินเป็นของตนเองซึ่งเป็นที่ดินที่ตกทอดมาจากบรรพบุรุษ และมีประสบการณ์ในการทำการเกษตรของเกษตรกรเฉลี่ยประมาณ 28 ปี มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับ 9,569 บาท

ผลการศึกษาแรงจูงใจที่มีผลต่อเกษตรกรให้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการทำการเกษตรทั้ง 3 ด้านนั้น แรงจูงใจทางด้านเศรษฐกิจสูงสุดเป็นอันดับ 1 รองลงมาคือ แรงจูงใจทางด้านสิ่งแวดล้อม และ แรงจูงใจทางด้านสังคม ซึ่งเมื่อพิจารณาประเด็นย่อยของแรงจูงใจเรียงตามลำดับได้ ดังนี้ อันดับที่ 1 แรงจูงใจเพื่อลดต้นทุนในการทำการเกษตร อันดับที่ 2 แรงจูงใจด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตจาก

การดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง อันดับที่ 3 แรงจูงใจเกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหาร อันดับที่ 4 มี 4 ประเด็นที่อยู่ในระดับเดียวกันคือ แรงจูงใจจากความสุขในการทำการเกษตรตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง แรงจูงใจจากสังคมและชุมชน แรงจูงใจจากทรัพยากร การเกษตรในพื้นที่ของตนเอง แรงจูงใจจากสมาชิกในครอบครัว อันดับที่ 5 แรงจูงใจจากความต้องการเป็นที่ยอมรับของสังคมหรือชุมชน และ อันดับที่ 6 แรงจูงใจจากความต้องการของตนเองในการทำการเกษตรแบบทฤษฎีใหม่ โดยสภาพปัญหาที่พบการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้คือ เรื่องความไม่เข้าใจในการทำการเกษตรแบบทฤษฎีใหม่ตามแนวทางของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการรับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการทำการเกษตรตามแนวทางของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากภาครัฐ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. สำหรับผู้นำ หรือ เกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในการปรับประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ควรมีการถ่ายทอดเทคนิควิธีการในการปลูกพืช การจัดการศัตรูพืชแบบผสมผสาน การจัดการทรัพยากรดินและน้ำ สำหรับผู้ที่เริ่มต้นทำการเกษตรแบบเกษตรทฤษฎีใหม่ เพื่อให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น เพราะเป็นแรงจูงใจที่สำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจการทำการเกษตรของเกษตรกรในด้านของเศรษฐกิจ สังคม และ สิ่งแวดล้อม

2. สำหรับเกษตรกร ควรผลักดันและส่งเสริมให้เกษตรกรเห็นความสำคัญและประโยชน์ในการจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบง่ายๆ เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการวางแผนการเงินทางด้านการเกษตรและชีวิตประจำวันให้มากขึ้น

3. สำหรับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ ควรเข้ามามีบทบาทในการให้ความรู้เกี่ยวกับการลดต้นทุนการผลิต เช่น การอบรมลดต้นทุนการผลิตในการทำการเกษตรตามแนวทางของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เกษตรกรสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพราะนับว่าเป็นแรงจูงใจที่สำคัญที่เกษตรกรตัดสินใจมาทำการเกษตรตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียง

4. สำหรับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้พื้นฐานรวมทั้งการปฏิบัติ และการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ สอดคล้องกันกับการทำการเกษตร เพื่อให้เกษตรกร ในชุมชนใกล้เคียง เกิดความมั่นใจว่าสามารถนำไปสู่ การปฏิบัติและเกิดผลได้จริง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับความรู้ และการ ปฏิบัติของเกษตรกรในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงไปปรับใช้ในการทำการเกษตรทั้งด้านความ พอประมาณ ความมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน ภายใต้ เงื่อนไข ความรู้และคุณธรรม

2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหา และแนวทางการส่งเสริมเกษตรกรในการจัดทำบัญชี ครวเรือนของเกษตรกร ตามแนวทางของหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง

เอกสารอ้างอิง

- กังสดาล อยู่เย็น. 2544. พลวัตชุมชนบ้านเป็ดในภาย ใต้แนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียง. วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชโนพร สิงห์ตระหง่าน. 2561. การประยุกต์ใช้หลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการ ดำเนินชีวิต: กรณีศึกษาชุมชนบ้านวังนกไข่ จังหวัดสมุทรสาคร. วารสารมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์ ฉบับเสริม ครอบคลุม 12 ปี มหาวิทยาลัย ราชพฤกษ์: 55-69.
- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. ม.ป.ป. ทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก โดยยึดชุมชนเป็นศูนย์กลาง (ระบบออนไลน์). <https://www.pandinthong.com/knowledgebase-dwl-th/422791791792> (17 พฤษภาคม 2564).

นครเรศ ณ พัทลุง และยุวัฒน์ วุฒิเมธี. 2555. 6 คุณลักษณะภาวะผู้นำที่มีผลต่อการ พัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย 32(2): 131-143.

นนทกานต์ จันทร์อ่อน. 2557. ความมั่นคงทาง อาหารของประเทศไทย. (ระบบออนไลน์) แหล่งข้อมูล: http://library.senate.go.th/document/Ext7091/7091777_0002.PDF (10 พฤษภาคม 2564).

พันธจิตต์ สีเหนียง อนุศรา จิรมณี. จิรัฐินาฏ ถึงเงิน และคณัฏฐ์ คำมณี. 2562. การดำเนินชีวิต ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ เกษตรกร ชุมชนบ้านห้วยเหนียว อำเภอ ท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี. วารสารเกษตร พระจอมเกล้า 37(3): 527 - 537.

รัฐนันท์ พงศวิริทธิ์ธร และนิศรา จันทร์เจริญสุข. 2556. การจัดทำบัญชีครัวเรือนแบบมีส่วนร่วมเพื่อ การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน. วารสาร วิชาการมหาวิทยาลัยพาร์อิสเทอร์น. 7(1) มิถุนายน - พฤศจิกายน 2556: 23-36.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ. 2560. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) (ระบบออนไลน์) แหล่งข้อมูล: https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422 (10 พฤษภาคม 2564).

สุคนธ์ เหลืองอิงคะสุต. 2551. ความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้ความเข้าใจในปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียงตามแนว พระราชดำริกับการบันทึก บัญชีครัวเรือนของประชาชนในเขตพื้นที่ ตำบลหนองไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา ยุทธศาสตร์ การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.